

Å forstå progresjon

Hvordan er progresjon uttrykt i læreplanene for fag og hva er det lokale handlingsrommet for å tilpasse progresjon?

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 04.08.2016

Læreplanene inneholder progresjon i faget. Forventningen til elevenes kompetanse øker gjennom opplæringsløpet, og dette er uttrykt i kompetansemålene. Progresjon finnes på tvers av hovedtrinn, for eksempel mellom 2. 4. 7. og 10 trinn, og innad på samme trinn i videregående opplæring. Progresjon mellom kompetansemålene kommer til uttrykk på ulike måter i læreplanene:

Verb

Progresjonen i kompetansemålene uttrykkes gjennom *hva eleven skal kunne gjøre*. I noen sammenhenger kan enkelte verb oppleves som mer krevende enn andre verb avhengig av sammenhengen de står i.

Kontekst

Hva som skal beskrives, diskuteres eller vurderes angir vanskegraden og omfanget av kompetansemålet.

Fra det nære til det fjerne

Enkelte kompetansemål på lavere trinn omhandler det nære, kjente og konkrete, mens enkelte kompetansemål på høyere trinn beveger seg over mot det mer fjerntliggende, ukjente og abstrakte.

Kvalitet

Progresjon gjennom kvaliteten på det elevene skal kunne, kommer ofte til uttrykk ved hjelp av adjektiv.

Å sikre en tilpasset progresjon er også en del av det lokale arbeidet med læreplaner

Læreplanene har en forventet progresjon etter hovedtrinn i grunnskolen og på hvert trinn i videregående opplæring. Samtidig gir læreplanverket muligheter for å tilpasse progresjonen til den enkelte elevgruppe og til lokale forhold på veien frem til avsluttet trinn. I det lokale arbeidet med læreplaner må skolen sørge for at:

- alle kompetansemålene må være dekket i opplæringen totalt sett
- kompetansemål må «fordeles» over trinn i grunnskolen og innenfor trinn i videregående opplæring for å sikre progresjon i opplæringen lokalt

(«fordeles» betyr ikke at kompetansemålene skal fordeles på ett og ett trinn. Det betyr at skolen må vite når elevene skal jobbe med hvilke kompetansemål, kanskje må noen mål jobbes med alle årene på hovedtrinnet. Elevene skal ha mulighet til å forbedre kompetansen sin til slutt).

Spørsmål som kan være viktige å reflektere over i arbeidet med progresjon er:

- Hvilke kompetansemål bør komme når?
- Hvilke kompetansemål bør elevene jobbe med flere ganger?
- Hvilke kompetansemål bør elevene arbeide med samtidig?
- Hvilke kompetansemål bør elevene arbeide med på tvers av hovedområder og på tvers av fag?

Arbeid med læreplanen for å skape gode overganger

Hvert kompetansemål er en liten tekst der både verb, konteksten som verbet er brukt i, og beskrivelser av kvalitet sier noe om vanskegraden på det eleven skal kunne. Det lokale arbeidet med læreplaner for fag handler blant annet om å lese læreplanen med tanke på progresjon. Dette betyr at det kan være viktig å sette seg inn i hele læreplanen for fag, kompetansemålene på et lavere hovedtrinn gir informasjon om forventet kompetanse ved oppstart av opplæringen på et høyere hovedtrinn. På den måten kan lærer få vite hva slags kompetanse elevene skal ha fra før og hva slags kompetanse de skal mestre fremover. For elevenes læring er det viktig at ny kompetanse sees i sammenheng med deres tidligere kompetanse og erfaringer.

Noen spørsmål som kan være nyttige for å skape gode overganger for elevene er:

- Har skolen en felles forståelse av kompetanse i fag etter endt opplæring på et hovedtrinn?
- Har lærerne på et hovedtrinn og lærerne på neste hovedtrinn en felles forståelse av hvilken

kompetanse elevene skal ha ved overgangen?

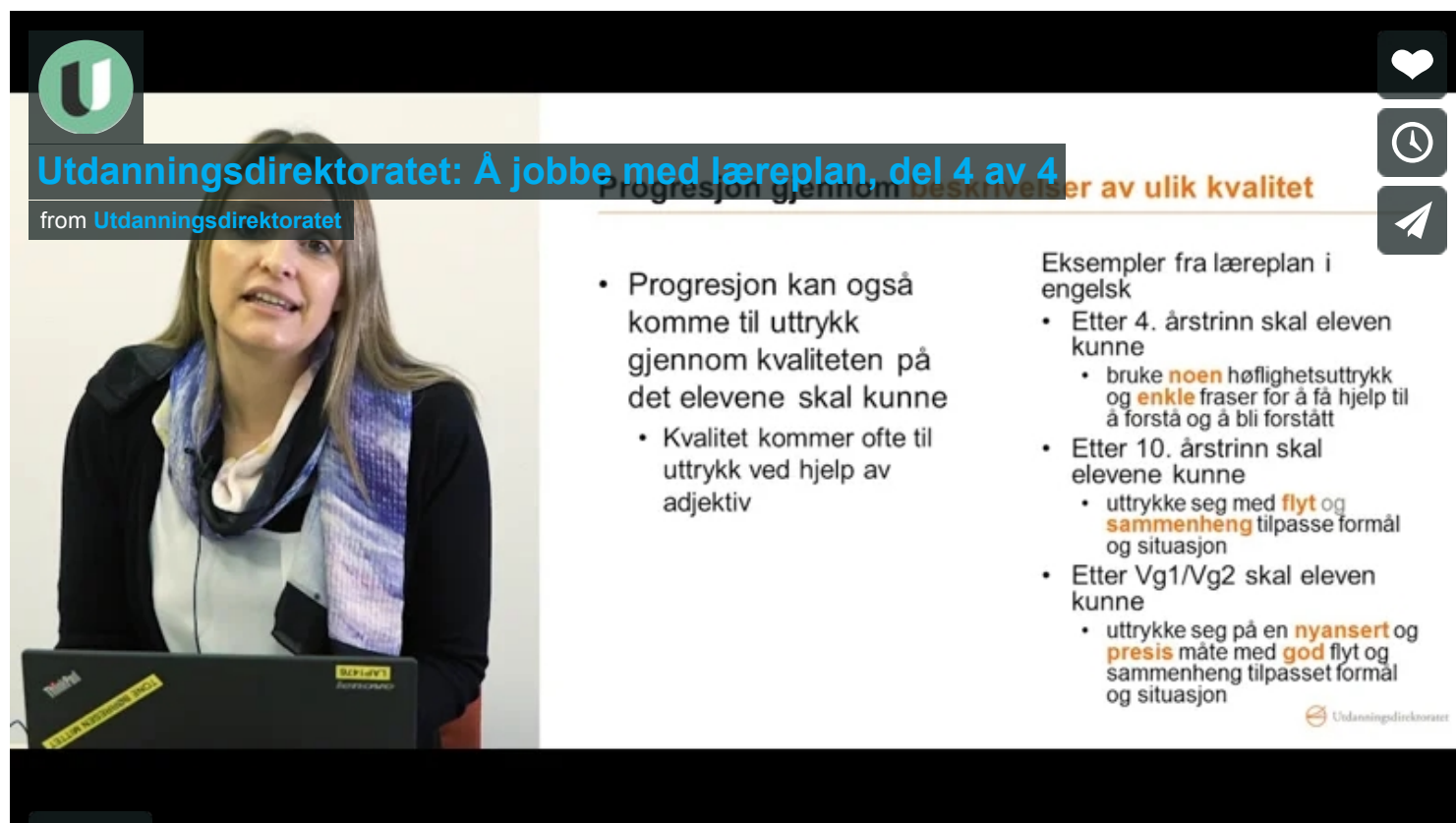
- Har kompetanse på hovedtrinnene vært tema for diskusjoner
 - ◊ mellom skoler med ulike hovedtrinn?
 - ◊ innad på skoler som har elever på flere hovedtrinn, som for eksempel 1-7- skoler og 1-10-skoler?

Eksemper på progresjon i læreplaner

Progresjon uttrykt ved	Eksempler fra læreplanen for fag	Kommentar
Verb	<p>Læreplan i samfunnsfag</p> <p>Etter 4. årstrinn skal eleven kunne <i>beskrive</i> landskapsformer og <i>bruke</i> geografiske nemningar i utforsking av landskapet nær skole og heim.</p> <p>Etter 10. årstrinn skal eleven kunne <i>utforske</i>, <i>beskrive</i> og <i>forklare</i> natur og kulturlandskapet i lokalsamfunnet.</p>	I noen sammenhenger kan enkelte verb oppfattes som mer krevende enn andre verb.
Kontekst	<p>Læreplan i naturfag</p> <p>Etter 2. årstrinn skal eleven kunne <i>gjenkjenne</i> og <i>beskrive</i> noen plante og dyrearter i nærområder og sortere dem i grupper.</p> <p>Etter Vg1 skal eleven kunne <i>beskrive</i> kjennetegn ved ulike typer ioniserende stråling og gi eksempler på hvordan slik stråling utnyttes til teknisk og medisinsk bruk.</p>	I begge kompetansemålene skal elevene kunne beskrive, men hva de skal beskrive er av svært ulik vanskegrad.
Det nære til det fjerne	<p>Læreplan i samfunnsfag</p> <p>Etter 4. årstrinn skal elevene kunne finne informasjon om og presentere <i>eigen familie</i> for ein til to menneskealdrar siden og fortelje om korleis levevis, levekår og kjønnsroller har endra seg.</p> <p>Etter 10. årstrinn skal elevene kunne gjere greie for <i>framveksten av velferdsstaten</i> og beskrive trekk ved Noreg i dag.</p>	Begge kompetansemålene kan til en viss grad omhandle samme tidsepoke, men elevens familie kan oppleves som mer kjent, nært og konkret enn framveksten av velferdsstaten.
Kvalitet	<p>Læreplan i engelsk</p> <p>Etter 10. trinn skal elevene kunne uttrykke seg med flyt og sammenheng tilpasset formål og situasjon.</p> <p>Etter Vg1 skal elevene kunne uttrykke seg på en nyansert og presis måte med god flyt og sammenheng tilpasset formål og situasjon.</p>	Ordlyden på de to kompetansemålene er ganske lik, men det er kvaliteten på det eleven skal kunne gjøre som varierer ved bruk av adjektiver.

Film om progresjon

Tone i Udir snakker om progresjonen i kompetansemålene og handlingsrommet for å tilpasse en god progresjon for elevene.



U

Utdanningsdirektoratet: Å jobbe med læreplan, del 4 av 4
from Utdanningsdirektoratet

Progresjon gjennom beskrivelser av ulike kvaliteter

- Progresjon kan også komme til uttrykk gjennom kvaliteten på det elevene skal kunne
- Kvalitet kommer ofte til uttrykk ved hjelp av adjektiv

Eksempler fra læreplan i engelsk

- Etter 4. årstrinn skal eleven kunne
 - bruke **noen** høflighetsuttrykk og **enkle** fraser for å få hjelp til å forstå og å bli forstått
- Etter 10. årstrinn skal elevene kunne
 - uttrykke seg med **flyt** og **sammenheng** tilpasse formål og situasjon
- Etter Vg1/Vg2 skal eleven kunne
 - uttrykke seg på en **nyansert** og **presis** måte med **god** flyt og sammenheng tilpasset formål og situasjon

Utdanningsdirektoratet